

MALMÖ HÖGSKOLA
LÄRANDE OCH SAMHÄLLE

Idrottsvetenskap

Examensarbete i Idrottsvetenskap
15 högskolepoäng, grundnivå

Normkritisk analys av pardans

Standard critical analysis of competitive ballroom dancing

Nathalie Stenquist

Kandidatexamen 180hp

Idrottens ledare

2014-09-10

Examinator: Kutte Jönsson

Handledare: Jesper Fundberg

Abstract

This thesis explore the experiences of heteronormativity of six ballroom dancers. Their own thoughts on different roles and meaning behind the dances have been captured in interviews. Later translated and analysed through Queer theory and Erving Goffmans dramaturgical perspective theory where he enlightens us about his perspective on social situations as performances based upon the conviction of persuasion. Discovering that heteronormativity lives within the sport as traditions from past times and upheld by rules and guidelines, and attitudes expressed by the dancers. The dancers themselves agree on changing the rules of the sport is making the meaning of ballroom dancing less accurate matching the history of the sport which seems to be the pillar of ballroom dancing. Heteronormativity is the main subject of this thesis.

Key words: dance, heteronormativity, sport, ballroom dance, latin american dance.

Sammanfattning

I denna uppsats undersöks erfarenheterna och attityderna som sex pardansare har kring heteronormativitet inom dansen. Deras tankar kring olika roller och betydelser kring danserna fångas upp i intervjuer och tolkas och analyseras sedan via queerteorin och det dramaturgiska perspektivet som utgångspunkten i analysen av sociala situationer. Resultaten visar att heteronormativiteten lever inom sporten pardans via traditioner från förr och de regleringar som finns idag men också genom de attityder som ungdomarna besitter och uttrycker. Dansarna själva uttryckte sig om att förändring inom dansen kan rubba dansen värdegrunder och göra sporten till något helt annat än vad den alltid har varit.

Pardansen har inte ofta varit objekt för forskning vilket medfört att jag förlitar mig på mina intervjuer och väljer att göra en icke generaliserbar uppsats då det är erfarenheter, individuella tankar och tolkningar står som grund för min analys. Jag har även plockat alla dansare från samma klubb vilket har genererat till att de har haft liknande svar till den del frågor vilket kan tänkas leda till deras tränare som jag därefter har intervjuat med andra frågor.

Min slutsats är den att pardansen i sig ses som en feminin sport men utövar heteronormativa värden som präglar dansarna då det enligt utövarna är otänkbart att hålla kvar vid dansens värdegrunder och samtidigt dansa samkönat på elitnivå. Pardansenarna i denna skåneförening har en heteronormativ syn på dansen och dess betydelse som idrott och kulturbevarande aktivitet.

Nyckelord: dans, heteronormativitet, sport, pardans, latinamerikansk dans.

Förord

Jag vill tacka Jack Lukkerz som varit en otrolig hjälp vid arbetet med denna uppsats. Jack har åsidosatt tid till att hjälpa mig under processen och jag är väldigt tacksam. Jag vill även tacka Fianne Petersson som hjälpt mig att komma i kontakt med Jack och som hjälpte till att forma val av ämne och var ett stöd i en stressande tid. Ett stort tack till alla de som varit stödjande och lånat mig deras tid, speciellt dansarna och tränaren som jag fått intervjua.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Syfte	8
2.1 Frågeställning	8
2.2 Bakgrund	8
3. Teori	12
3.1 Queerteori	12
3.2 Genus och heteronormativitet	15
3.3 Dramaturgiska perspektivet	16
4. Metod	20
5. Tidigare forskning	23
5.1 Idrott	23
5.2 Pardans	25
6. Resultat och analys	27
6.1 Heteronorm vaddå?	27
6.2 Heteronormativitetens grogrunder	30
6.3 Homostämpeln och heteronormativitet	32
6.4 Fasaden	34
6.5 Vem får vara nummer 1?	35
7. Diskussion och slutsats	38
7.1 Vidare forskning	39
8. Källor	41

1. Inledning

Pardansen är en sport som varken syns eller hörs mycket i daglig media. Jämfört med fotbollens stora exploatering så var pardansen okänd, fram till Let's dance då hela svenska folket skulle titta på kändisar när de lärde sig dansa med ett proffs. Pardansen som forskningsområde är lika outforskat som det är exploaterat. Valet att rikta fokus på heteronormativitet är något som påverkats av dagens diskussioner, dock ett ämne som inte är helt oberört. Heteronormativitet är något som vi alla berörs av idag speciellt i diskussioner kring hbtq-frågor, så varför inte välja dansens perspektiv med heteronormativitet som utgångspunkt.

”Dans och rörelse till musik förekommer i flera olika sammanhang i samhället och i en mängd olika former. Att kommunicera med och genom rörelser är en av de äldsta formerna för mänskligt samspel” (Larsson, 2010).

Mänskligt samspel är vad som kommer undersökas i denna uppsats, med fokus på heteronormativitet inom pardansen. Pardans har funnits länge och har ständigt varit ursprung till känslor av alla olika slag.

För idrottsmän och kvinnor är mätningar, poängsystem och klockning verktyg för att det ska bli så rättvist som möjligt när man korar en vinnare. Men när vi inte längre bara bedömer de fysiska prestationerna utan även de artistiska tolkningarna som dansen innebär, kan vi fortfarande säga att det är rättvist att mäta och ge poäng på artisteri och individualitet. Pardansen är en sådan sport som sammankopplar fysisk prestation med artistisk förmåga att uttrycka känslor genom dans. Det är när dansen blir till tävling och idrott som vi går ifrån samspelet mellan två människor till att definiera samspelet mellan man och kvinna som speglar dansens värdegrund, för att sedan kunna kora en vinnare som visar upp hur det ska ”vara”.

Att som idrottare bli bedömd på hur väl man uttrycker känslor kan inte mätas eller klockas, det handlar om individuell smak och tycke. Och var grundar sig dessa smaker och tycken? I samhällets värdegrunder. Den värdegrund som dansen porträtterar kan ses som uttryck för heteronormativitet, då en man och en kvinna framför en koreografi som i många av danserna ska representera ett lustfyllt samspel. Det är vad vi ser när vi tittar på pardans, men trots det så blir sporten stämplad som en feminin idrott där män anses vara homosexuella trots heteronormativitetens perfekta avbildning. Det är värt att undersöka pardansens förhållande

till heteronormativitet då pardansen inte ofta är objekt för forskning inom idrottsområdet, speciellt inte sett ur ett heteronormativt perspektiv med idrotten som kärna. Dans inom skolans värld har blivit mer uppmärksammat men inte dansen som en idrott och endast idrott.

2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att genom intervjuer med utövare och litteraturstudie normkritiskt analysera pardansens könsroller och undersöka heteronormativitetens uttryck inom pardansen.

2.1 Frågeställning

Vilka uttryck för heteronormativitet finns inom pardansen?

Hur porträtteras heteronomen inom pardansen?

På vilket/vilka sätt kan heteronormativitet påverka utövarna?

Hur gestaltas traditionella föreställningar om män och kvinnor inom pardansen?

2.2 Bakgrund

Följande avsnitt har till syfte att redogöra för genus, heteronormativitet och pardans samt sättas i relation till varandra. En beskrivning av hur genus och heteronormativitet är sammanlänkande förklaras för att förstå hur de är intimt sammankopplade i min analys.

Genus

En redogörelse för skillnaderna mellan kön och genus är grundläggande för att gå vidare och diskutera och analysera genus vilket är en del av heteronormativitetens grundstenar. Kön refererar oftast, beroende på författare, till de biologiska skillnaderna mellan män och kvinnor, fysiologiska och reproduktiva skillnader. Radikalfeministerna har tagit avstamp i de påståenden som underordnar kvinnan på grund av de föreställda biologiska skillnaderna (Gemzöe, 2003). Medan genus har sitt ursprung i de sociala och historiska konstruktioner som blivit manligt och kvinnligt (Ambjörnsson, 2006).

En av de mest framstående feminism- och sexualitetsforskarna är Judith Butler. Butler kritiserade denna uppdelning av kön och genus, biologi och kultur. Butler menade på att den uppdelningen mellan kön och genus tenderar att återskapa ”föreställningen om att det existerar en naturlig, förkulturell och ursprunglig manlighet och kvinnlighet”. Det biologiska könet, som tolkas som något bestående, ansåg Butler vara socialt skapt, en effekt av våra sociala och kulturella föreställningar om vad biologiskt kön är (Ambjörnsson, 2006).

Diskussionen kring manlig och kvinnligt blir i tävlingsdansens värld en fråga kring prestation och tävlingsresultat som kommer som följd av ett framträdande som bekräftar begreppens fäste i de karaktärer som danserna representerar. Ju mer kvinnlig eller manlig en dansare kan vara på golvet, desto mer teknisk och ”bättre” som dansare blir han/hon då domarna bedömer uppvisandet av karaktären i dansen. Genusbegreppet kan bli en hjälpreda som pekar ut skillnaderna, likheterna och det som avviker när det kommer till just könsroller och genusuppdelning i tävlingsdansens värld.

Genusdualism har ett intimt förhållande till idéer kring genus i den västerländska kulturen, då man ser kvinnligt i relation till manligt. Kvinnor är det som män inte är och tvärtom, på så sätt skapas skillnaden. Dessa föreställningar kring genus, kring vad manligt och kvinnligt är formar vårt inre psykiska liv, våra drömmar, förhoppningar och begär som ser till att vårt inre är anpassat till vidare sociala sammanhang. Dualismen gör kvinnan till mannens motpart och hon antas vara omvårdande, känslsam, mjuk och relationsinriktad. Dessa egenskaper ger mannen en mer eftertraktad roll i samhället som beslutsfattare med förnuft och kvickhet i sitt tänkande och sin målmedvetenhet vilket i sin tur upprätthåller en viss maktordning (Gemzöe, 2003). Kopplat till dansen kan jag få syn på olikheterna först och främst som finns mellan män och kvinnor i tävlings- och träningsituationer genom att ta hjälp av genusdualism.

Våra idéer om biologiskt kön är sammanflätade med tiden legitima föreställningar om manligt och kvinnligt, och på samma sätt förhåller det sig med genus. Butler förklarar kroppar och egenskaper som effekter av den sociala och kulturella miljön. Det föreskrivs regler för hur man ska vara som man eller kvinna men också att man ska vara man eller kvinna. Detta ger enligt Butler heterosexualiteten en utgångspunkt. Begreppen man och kvinna existerar enbart inom en heterosexualiserad förståelseram, där två olika kön är de enda möjligheterna till en identitet. Detta kallar Butler för ”Heterosexuella matrisen”, där separeras kroppar, genus och begär i maskulinitet och femininitet för att sedan flätas samman i heterosexualitet. Förväntningarna är att åtrå och begära det motsatta könet, samtidigt som de enda positionerna är man eller kvinna vilka är i motsats till varandra både kroppsligt och beteendemässigt (Ambjörnsson, 2006).

Butler förklarar genus som en norm, en normaliseringsstandard, som verkar inom sociala praktiker. När den verkar som den normaliserande principen syns den oftast tydligast och mest dramatiskt i de effekter som den skapar. Det är dessa effekter som jag vill få syn på och analysera. Genus som norm styr handlingars sociala begriplighet, men den är inte det samma

som handlingen i sig. Att inte vara ”riktigt maskulin” eller ”riktigt feminin” förstås i relation till normen om vad som är ”riktigt maskulint” eller ”riktigt feminint” (Butler, 2004). För att ta reda på vad som är maskulint och feminint i dansen krävs det en bakgrundsförståelse kring vad det kan analyseras med och hur det kan ses som kulturellt betingat, uppvuxet ur vår sociala värld.

Sammanfattningsvis för att framstå som en kvinna krävs det att kroppen kan kategoriseras som en kvinnokropp, att uppträdandet är kvinnligt och att ett sexuellt begär efter män existerar. Butler påpekar att sexualitetens betydelse för genus inte kan utelämnas och hon är i sällskap av tidigare feminister som Adrienne Rich och Monique Wittig (Ambjörnsson, 2006).

Sexualitet, genus och heteronormativitet

Den heterosexuella matrisen ger oss en grund för hur särskiljandet och problematiseringen av att vara utanför normen kan förklaras. För att falla innanför ramen måste det ses i relation till det som faller utanför. Det finns olika sätt att falla utanför ramen, ett kan vara att man inte har rätt biologiska karakteristika, inte rätt kön sett till det beteende och begär man uttrycker, exempelvis transsexuella eller intersexuella. Den heterosexuella matrisen resulterar i behovet av att kategorisera, dela in och upprätthålla genusordningen i samhället, vilket medför en mängd avvikelser (Ambjörnsson, 2006).

Ambjörnsson gjorde en studie i en gymnasieklass 2004 då hon studerade eleverna, i klassen fanns en öppet lesbisk tjej. Hennes sexualitet var inget som Ambjörnsson kunde snappa upp som störande bland de andra eleverna men hennes sätt att uttrycka sig i klädstil och frisyr m.m. uppfattades som störande i kombination med hennes sexualitet. Medan det fanns en annan tjej på skolan som också var homosexuell men fortfarande klädde sig som förväntat, och inte ”kommit ut” till hela skolan om sin sexualitet. Kring denna tjej florerade inga negativa åsikter. Detta kan ses ur den heterosexuella matrisen som att den första tjejen inte rättade sig efter det kvinnoideal som var påfallande heterosexuellt vilket skapade negativa åsikter om henne. Även uppträdandet hamnade utanför det heterosexuella idealet, de andra tjejerna tog inte lika mycket plats på lektionerna, utan pratade desto mer i de renodlade tjejgrupperna och för att uppfattas som kvinnligt i bemärkelsen heterosexuell gav det mer utdelning att vara tillbakadragen och avvaktande än intensivt utagerande (Ambjörnsson, 2006).

Den heterosexuella matrisen sätter gränser för vad som är begripligt, på samma sätt som Butler uttryckte att normen gör handlingen begriplig. Heteronormativiteten kan förklaras som ett sätt att slå ihop dessa två tankesätt som pekar på samma innehåll. Sexualitet och genus kommer att vara hopflätade och heteronormativiteten blir ett sätt att se hur allt vi gör och hur vi är skapade biologiskt kan analyseras och ses i relation till sexualitet.

För att tolka det som sägs och görs vid mina intervjuer har jag valt att ta med dessa begrepp då heteronormativitet innefattar sexualitet och genus. Med en förståelse för vad dessa begrepp innebär och vilka tankesätt de kan bidra med kommer mina analyser av dansarnas svar på intervjuerna bli djupare och mer mångfacetterade. Dessa begrepp kommer hjälpa till att fokusera på just heteronormativitet inom dansen, då det är öppna svar i mina intervjuer kommer detta bli en hjälpande hand vid läsning och senare analys.

Pardans

”Liksom idrotten fortfarande är starkt maskulint kodad har dans länge ansetts vara feminint kodad. Gradvis börjar detta lösas upp, och detsamma kan kanske också sägas om idrotten. Dock fungerar media, kollektiva föreställningar och värderingar hos en bred allmänhet som effektiva genusförvaltare som upprätthåller det så kallade genuskontraktet kring vilken rörelsekultur som är tillåten eller anses naturlig att ägna sig åt” (Larsson, 2010).

Pardansen som jag utgår ifrån är 10-dans med ett extra fokus på de latinamerikanska danserna då de är känsloladdade på ett annat sätt än standarddanserna och har ett friare rörelsemönster då man får lov att släppa sin partner vilket gör dansen till en mer personlig tolkning. Pardans i Sverige är inte en toppidrott som många ungdomar söker sig till.

Pardans i tävlingsform är 10-dans eller de två olika kategorierna de latinamerikanska danserna och standarddanser vara för sig. Standarddanserna är vals, wienervals, slowfox, tango och quickstep. I alla dessa danser har man en fast hållning och släpper inte taget om sin partner. Klädkoden är balklänning eller långklänning och frack. Medan i de latinamerikanska danserna är klädsel ett friare val och i de danser som man har kan man släppa hållningen om sin partner och dansa mer enskilt. De danser som tillhör det latinamerikanska segmentet är; cha-cha-cha, rumba, jive, samba och paso doble.

3. Teori

Jag har valt att använda mig av två övervägande teorier för att rama in detta arbete. För att få ett perspektiv på det som sägs i intervjuerna och få syn på heteronormativitet har jag valt att använda mig av queer teorin då det är lämpligast för att utmana det som benämns som ”normalt” och kasta ljus på det som är normerande och problematisera varför det ser ut som det gör, ett kritiskt förhållningssätt till det normala. Eftersom queer har sitt ursprung i homopolitiska rörelsen är det brottet mot sexuella normer, identiteter och strukturer som står i fokus (Ambjörnsson, 2006) vilket är just det som jag vill undersöka inom pardansen. Hur dansen reproducerar heteronormativa värden och vilka uttryck det tar i både attityder och åsikter som utövare och tränare har. Min andra teori som jag tänker använda mig av är det dramaturgiska perspektivet av Erving Goffman där sociala situationer kan ses som framträdanden liknande det som skådespelare gör. Då vi har en roll att spela för att få ut en önskad övertygelse hos vår publik. Denna teori använder jag för att få en annan vinkel på framträdandet som paren gör vid tävling.

3.1 Queerteori

För att återgå till queerteorin och dess betydelse har jag valt att anförtro mig till Fanny Ambjörnssons och Martin Bergs tillsammans med Jan Wickmans tolkningar av begreppet. Queer som både politisk rörelse och teori ser till en del förhållanden i samhället som rör vid ämnena genus, sexualitet och makt. Men för att inte endast jämställa det som faller utanför ramarna och söka upprättelse och tolerans väljer man att istället vända på antaganden om normalt och icke normalt, stryka uppdelningarna. Genom detta får vi redskap att ifrågasätta samhällets för givet tagna sanningar, normer, vare sig det handlar om sexualitet, genus eller annan form av normalitet (Ambjörnsson, 2006). Vilket gör att jag i analysen kan avtäcka heteronormativiteten och dess uttryck och få syn på hur den verkar inom dansen.

För att förstå queerrörelsen som politik och teori behövs en historisk sammanfattning. Begreppet queer härstammar från engelskan och betyder ”knäpp”, ”pervers”, ”avvikande” vilket användes i England och USA under tidigt 1900-tal som ett nedsättande ord för homosexuella män och kvinnor. Under 60- och 70-talet var det en mer fredlig attityd som framställdes där man försökte blidka det omgivande samhället och försäkra homosexuellas likavärde genom att visa på att de också är respektabla medborgare. Senare valde man dock

att ta till en tuffare attityd i kampen mot jämlikhet genom att utmana konventionella strukturer som monogami och traditionella könsroller (Ambjörnsson, 2006).

Som gayrörelsen kände sig marginaliserade av samhället kände sig de lesbiska kvinnorna marginaliserade av gayrörelsen. Detta gav kvinnorörelsen ett perspektiv på heteronormativitet och man utmanade heterosexualliteten som en förtryckande institution. Denna insikt bidrog även till ett ifrågasättande av kärnfamiljen, något som allt sedan dess blivit ett kännetecken för kvinnokamp och feminism men även queerteoretiskt perspektiv (Ambjörnsson, 2006). Det är mot bakgrund av denna manifestation av en enhetlig lesbisk-/kvinno-/gay-identitet som queerrörelsen växer fram och tar form (Ambjörnsson, 2006). Teoretiker så som Judith Butler, Eve Kosofsky Sedgwick och Michael Warner började utveckla ett tänkande med syfte att ifrågasätta och problematisera heterosexuallitetens position som självklart och av naturen givet sätt att leva och organisera sexuellt begär (Berg & Wickman, 2010).

Man eftersökte en teori som kritiskt ser på den heterosexuella majoritetskulturen, hur den som framstår som något normalt och som inte tycks behöva ifrågasättas fungerar och reproduceras. Queerteorin blir en reaktion på tidigare försök att teoretisera kring sexualitet och sexuella identiteter utifrån ett perspektiv som yrkade på tolerans framför kritik (Berg & Wickman, 2010). Nu eftersöktes något som satte sexualitet i ett nytt ljus, förskjuta blicken från det avvikande till det normala, samtidigt som det uppmärksammas hur sexualitet är något mångtydigt och svårgripbart som inte går att avgränsa från andra fenomen (Ambjörnsson, 2006).

Queerteorin blir då inte en teori i ordets vanliga bemärkelse, utan en praktik eller ett sätt att tänka och analysera. Queerteorin befinner sig i ständig förändring men har trots det kommit att kretsa kring vissa teman med utgångspunkten i att den normativa heterosexualliteten är problematisk och i behov av förklaring. Vilket gör heterosexualliteten till ett studieobjekt som inte betraktas som självklar utan snarare som framvuxen ur specifika kulturella, sociala och historiska processer. Därför är queerteorin ett självklart val för mig i min analys då jag vill ifrågasätta och avtäcka heteronormativitet inom pardansen och få syn på dess påverkan på utövarna. Queerteorin blir mina glasögon som jag får syn på heteronormativiteten genom.

Vad som förenar queerteorin är strävan att

"[dels] utmana heterosexuallitetens förmättna kontroll över samhällliga institutioner /.../ dels punktera heterosexuallitetens självutnämnda tolkningsföreträde vad beträffar kulturella uttryck och värderingar. /.../ å andra

sidan utgör queerteori ett onekligen kraftfullt analytiskt redskap som inte bara berör homosexualitet utan som berör samhället och kulturen i stort” (Kulick, 1996)

Detta visar på queerteorins bredd men också viktiga karaktärsdrag. Det är viktigt att ta hänsyn till hur det queerteoretiska begreppet genomgående sätter teman kring dekonstruering av den binära uppdelningen inom hetero-/homosexualitet och dekonstrueringen av kön/genus i centrum för sin analys och att det ofta upprättas en relation mellan kön, genus, sexuellt begär och olika former av diskursiva, sociala och kulturella regleringar. Queerteori bör i första hand betraktas som en akademisk angelägenhet med fokus på heteronormativitet och genusperformativitet enligt Berg & Wickman vilket gör att queerteorin blir lämplig för mig att ifrågasätta och analysera mina resultat med.

Ett centralt område inom queerteorin handlar alltså om processer av normalisering, mer specifikt normer kring genus och sexualitet. Den normerande heterosexualiteten är den som framför allt är intressant i mitt arbete. Som Fanny Ambjörn uttrycker heteronormativitet sett ur ett queerteoretiskt perspektiv det:

”Till skillnad från tidigare forskning om sexualitet utgår man nämligen från att heterosexualiteten, liksom alla andra former av social organisering, är kulturellt, socialt och historiskt skapad” (Ambjörnsson, 2006)

Det innebär att heterosexualiteten inte tas för given och inte blir något naturligt i sig själv. En önskvärd heterosexualitet har under tidens gång vuxit fram och begränsats till reproduktiva, tvåsamma, äktenskap/relationer mellan två personer av olika kön. Genom detta ser vi att sexuella identiteter, uttryck och organiseringar är socialt och historiskt betingade, snarare än naturgivna, oföränderliga storheter (Ambjörnsson, 2006). Vilket är en utgångspunkt i queerteorin.

Idag undersöks inom queerteorin hur heteronormativitet skapas, upprätthålls och fungerar. Vilket är vad jag vill göra med pardansen som objekt för min undersökning. Begreppet heteronormativitet är ett centralt begrepp i mitt arbete vilket gör att en definition är lämplig.

”Med detta [heteronormativitet] menar man de institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualiteten som något enhetligt, naturligt och allomfattande – alltså det som bidrar till att en viss sorts heterosexuellt liv framstår som det mest åtråvärda och naturliga sättet att leva.” (Ambjörnsson, 2006)

Genom att tala om heteronormativitet istället för heterosexualitet visar jag att det är normsystemet jag vill undersöka och inte individers enskilda sexuella handlingar utan snarare det system som premierar ett visst sätt att organisera livet (Ambjörnsson, 2006). Dansen blir

då ett system som jag vill undersöka och försöka se hur det upprätthåller heteronormativiteten. Eftersom heteronormativiteten grundar sig i heterosexualliteten vilket innebär en man och en kvinna, blir det en likhet i pardansen då man dansar en man och en kvinna.

Även gränsdragningen mellan man och kvinna är minst lika viktig som gränsdragningen mellan homo- och heterosexuallitet för att upprätthålla heteronormativa värden. Olika genusbeteenden kan i sig vara en anledning till att människor kategoriseras i olika fack. Därför är genus precis lika viktigt som sexualitet vid granskning av heteronormativiteten (Ambjörnsson, 2006). Just därför är queerteorin en bra utgångspunkt för mina analyser, då jag väljer att problematisera och undersöka pardansen som heteronormativ. Genom att se pardansen från ett heteronormativkritiskt perspektiv hoppas jag med hjälp av intervjuerna kunna i mina resultat visa på processer och identitetsbegrepp som upprätthåller heteronormativiteten inom pardansen så att de kan utmanas och förklaras.

3.2 Genus och heteronormativitet

Judith Butler är en av de mest framstående och slående genusforskarna, hennes forskning har varit ytterst viktig för många senare tolkningsförsök av genus. Butler skriver i essän ”Genusreglering” om två olika uppfattningar av vad normer är och kan vara, där den första definitionen innebär regulatoriska eller normaliserande maktfunktioner, men ur ett annat perspektiv kan normer binda samman individer och utgöra grunden för deras etiska och politiska anspråk. Vilket gör att normer kan fungera som både oacceptabla restriktioner men också som delar av kritiska analyser som söker visa vad som är oacceptabelt i denna restriktiva funktion.

”Dessutom är heterosexuell praktik inte det samma som heterosexuella normer; heterosexuell normativitet oroar mig och det är den jag är kritisk mot” (Butler, 2006).

Butler har blivit kritiserad för att inta ett fientligt förhållningssätt till heterosexuallitet, vilket hon tillbakavisar med att belysa det som jag i denna uppsats kommer att fokusera på; heteronormativitet.

”Heteronormativitet innebär ett antagande om att alla är (eller borde vara) heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt. Den heteronormativa genusordningen fungerar enligt logiken att feminin = kvinnlig = kvinna eller omvänt att maskulin = manlig = man. Dess förutsättningar är en

icke ifrågasatt heterosexualitet som producerar "godkända" kroppar."
(Rosenberg, 2006).

För att få perspektiv på könsrollerna och genusfrågan har jag valt att vända mig till Butlers begrepp performativitet, då hon menar att vi gör vårt kön, vi är inte det. Våra handlingar och tal är en rad händelser som definierar vilket kön vi väljer att vara men också vilket kön vi ses som (Butler, Genustrubbel, 2007). Detta kan hjälpa mig att analysera det som sägs och måla upp bilder av hur dansen fungerar i många olika nivåer, både i vad som sägs och görs.

3.3 Det dramaturgiska perspektivet

Det dramaturgiska perspektivet är ett sätt att studera vårt sociala liv. Främst det sociala liv som är begränsat till exempelvis en industri eller en byggnads fysiska gränser (Goffman, 2009). Jag har valt att tolka dansen ur detta perspektiv då jag tror att det finns mer än dansen vid dansarnas framträdanden. Jag vill se om Goffmans teori kan hjälpa mig få fram en ny infallsvinkel att analysera pardans på.

Hur vi i våra framträdanden inför varandra i vardagens interaktioner kan liknas vid skådespelare och skådespeleri är en utgångspunkt i Goffmans teori. Vi skapar en rutin som vi framför, där publiken blir de som vi vill påverka. Genom dessa framträdanden skapar och bygger vi identiteter och vår känsla av ett "jag". Kortfattat är det enkelt och tydligt, men jag vill börja med att fokusera på den som agerar, individen.

"Det beror antagligen inte enbart på en historisk tillfällighet att ordet person ursprungligen betyder mask. Det rör sig snarare om ett erkännande av att alla alltid och överallt, mer eller mindre spelar en roll... Det är i dessa roller som vi känner varandra; det är i dessa roller som vi känner oss själva." (R.E. Park, ur Goffman, 2009, s 26)

Enligt Goffman blir den masken vårt mest sanningsenliga jag då den representerar den uppfattning vi har bildat om oss själva. Den blir den roll som vi strävar att leva upp till, en roll som vi själva skapat för oss. Tillslut blir uppfattningen om vår roll så naturlig att den integreras som en del av vår personlighet. "Vi kommer till världen som individer, förvärvar en karaktär och blir personer" (Goffman, 2009).

En självklarhet för individen som agerar är att observatörerna, publiken, tar det som framförs på allvar. Förväntningar att publiken ska tro på de egenskaper som aktören verkar äga, att den uppgift som utförs kommer att få de konsekvenser som underförstått är gällande och att helheten i framförande är som det ska vara. Det finns två vägar som den agerande kan variera mellan; antingen blir den agerande fullständigt övertygad av sig själv och anser att sitt

budskap och sin framställning är sann och verklig, eller så kan det gå åt andra hållet och den agerande tappar tron på sitt eget framförande eller inte har den scenen som målsceen (Goffman, 2009).

Dessa två vägval kallas uppriktig eller cynisk, en pendling mellan dessa sker normalt sett hos oss vid vårt framträdande. Det kan till exempel vara misstag vi gör eller respons från publiken som får oss ur balans och vi drar mot det mer cyniska hållet (Goffman, 2009). Dock är uppriktighet och cynism mer än bara två punkter på en skala, de blir två olika positioner för den agerande (Goffman, 2009).

Ett framträdande är som Goffman refererar till all aktivitet som en individ visar upp under en period av kontinuerlig närvaro inför en speciell grupp av observatörer och som har ett visst inflytande på observatörerna. Detta för mig blir danstävlingen, det är dansarnas framträdande. Det är inte alltid i praktiken ett inövat och förberett framträdande men det finns vissa saker som är bestående i nästan varje framträdande; fasaden. Fasaden fungerar på ett allmänt och fastställt sätt för att definiera situationen för de personer som observerar. Den används oavsiktligt eller medvetet av den agerande, och för att kunna definiera fasad bättre har Goffman delat upp den i olika standardingredienser:

Den första ingrediensen är inramningen, vilket kan vara möbler, dekor, ytplanering och andra bakgrundsinslag som tillhandahåller sceneriet och rekvisitan för den ström av mänsklig aktivitet som utspelas framför, inom eller på scenen, alltså den plats man är på vid framförandet. Vill man ha en viss inramning kan man inte börja sitt framträdande förrän man är på den för ändamålet lämpliga platsen och man avslutar sitt framträdande innan man lämnar platsen. Vilket blir fallet för dansarna då de tävlar, de kan inte börja tävla förrän de är på plats i tävlingslokalerna. Sedan finns det något som Goffman kallar för personlig fasad, vilket innefattar de detaljer som vi mest intimt identifierar med aktören själv och som vi naturligtvis väntar oss ska höra samman med den agerande vart han än befinner sig. I den personliga fasaden kan vi inkludera kläder, kön, ålder, storlek och utseende, hållning, ansiktsuttryck, gester och liknande. En del av dessa är relativt bestående som exempelvis kön, medan andra är mer flytande och ändras från situation till situation (Goffman, 2009).

Den personliga fasaden kan delas upp i manér och uppträdande, detta för att olika händelser eller handlingar som tillsammans blir den personliga fasaden levererar information med olika funktioner. Manér är de handlingar som fungerar för att ge oss besked om den roll i interaktionen som den agerande tänker spela i den situation som är under utveckling. Det kan

vara den attityd som dansarna har innan sitt uppträdande vid tävling. Uppträder den agerande med ett överlägsen och aggressiv manér kan man tro att den agerande vill styra o ta initiativ. Uppträdande är de händelser som upplyser oss om den agerandes sociala status, det vill säga formella sociala aktiviteter, arbete eller informell rekreation så som dansen. Dessutom förväntas det finnas ett sammanhang mellan inramningen, manér och uppträdande. Detta sammanhang blir en idealtyp som pekar ut undantagen i framträdandet, förväntningarna som publiken har på sammanhang med påverkan av tidigare upplevelser av liknande framträdanden blir känsligt för undantag och skillnader som inte "borde" synas (Goffman, 2009). Alltså utseende och handlingar ska stämma överrens med den plats som man är på, om den har en betydelse för framträdandet. Och uppkommer det icke överrensstämmande inslag blir de lätt sedda på grund av den idealtyp kring hur förväntningarna är på den som gör sitt framträdande. För min undersökning blir idealtypen något som sätter gränser för vad som är accepterat inom dansen, hur dansernas karaktärer är och vad som premieras.

Om vi som observatörer ska kunna ha kontroll över våra tidigare upplevelser klumpar vi ihop de framträdanden som varit väldigt lika, de blir som en grupp där små skillnader inte syns utifrån. Utifrån dessa grupper plockar vi sen de delar vi behöver för att skapa idealtypen till ett visst framträdande (Goffman, 2009). Denna idealtyp används sedan för liknande framträdanden som vi kommer uppleva i framtiden. Alltså blir det vi ser i en viss situation en del av idealtypen i en annan situation som är liknande.

Idealtyperna som vi skapar kan växa sig större och bli till kollektiva representationer, en kollektiv representation är en fasad som blivit institutionaliserad till den grad att den ger upphov till teoretiska och stereotypiserade förväntningar från observatörerna. Den tenderar att vara stabil oavsett vilken uppgift som för tillfället utförs i dess namn, en kollektiv representation blir som en stereotyp som människan i rollen ska uppfylla (Goffman, 2009). De kollektiva representationer jag använt mig av är "kvinnlig/manlig dansare". Vad är stereotypen för en kvinnlig eller manlig dansare för de jag intervjuar? Dessa behöver inte vara sanna och riktiga men de är likasåväl verkliga.

Dramatisering av aktiviteter, att lyfta fram och belysa de egenskaper eller fakta som man vill förmedla som agerande gör aktiviteten mer meningsfull om man kan uttrycka det som önskas förmedlas (Goffman, 2009). Sett ur dansarnas perspektiv blir det en dramatisering av meningen bakom dansen. Man ger sin publik ett idealiserat intryck baserat på samhällets moraliska värden och dansens värden. Ett framträdande formas om efter hand för att passa in i

de förutsättningar och förväntningar som finns i den situation som det framförs (Goffman, 2009).

”När en individ framträder inför andra kommer följaktligen hans framträdanden att tendera att införliva och exemplifiera samhällets officiella sanktionerade värden, och det i högre grad än hans beteende i helhet. I den mån som ett framträdande framhäver de allmänt vedertagna officiella värdena i det samhället där det förekommer kan vi på samma sätt som Durkheim och Radcliff-Brown, betrakta det som en ceremoni – som en expressiv förnyelse och bekräftelse av samhällets moraliska värden.” (Goffman, 2009)

Om en individ ska kunna nå upp till idealnormerna måste man avstå eller dölja allt det som inte passar de moraliska värden som observatörerna har kunskap om (Goffman, 2009). På så sätt anpassas framträdanden efter de moraliska värden som kommer speglas i deras framträdande för att få observatörerna att tro på framträdandet, bli övertygade. Vilket blir fallet i dansen då domarna sitter på kunskapen kring de moraliska värden som finns i dansvärlden och dansarnas mål är att få domarna att tycka om deras framträdande.

Genom Goffmans dramaturgiska perspektiv kan jag få syn på specifika delar av framträdanden som dansarna gör och attityderna till det som kan hjälpa mig att komplettera min analys av heteronormativitetens uttryck inom dansen. Jag valde därför just denna teori för att få ett mer begränsat område inom dansen att undersöka; framträdandet och vad som uttrycks av utövarna kring framträdandet.

1. Metod

Jag har valt att undersöka heteronormativitetens porträttering inom pardansen i en dansförening i Skåne. De dansare som jag intervjuade var mellan 15 och 19 år gamla och tävlar på elitnivå. Ett större fokus kommer ligga på de latinamerikanska danserna då alla paren dansar dessa danser. Det som kan vara problematiskt med mitt urval är att jag inte får ett så stort spann på de som jag intervjuar vilket gör att de med störst sannolikhet kommer vara påverkade av den klubben de dansar för, deras unga ålder kan också vara ett problem då det jag vill undersöka är ganska svårt att förstå vilket kan göra att mina intervjuer bli lite svårförståeliga för deltagarna. Att söka sig till olika klubbar hade kunnat göra resultatet annorlunda, lika så om jag fokuserat på standarddanserna hade jag fått en annan typ av dansare att intervjuas möjligtvis.

Min metod består av intervjuer med dansare och litteraturstudier kring de teoretiska perspektiven. Intervjuerna är semistrukturerade men med öppna frågor så de som blir intervjuade kan diskutera och resonera kring frågorna och specifika teman. Jag ville fånga deras egna tankar kring dansen och vilka erfarenheter som de har. För att kunna ta del av hur dessa individer har påverkats och förhåller sig till dansens värderingar valde jag att intervjuas med öppna frågor så de kan få sväva iväg och prata fritt kring något som ligger nära hjärtat.

Att ha mer strukturerade intervjuer med dansarna hade enligt mig gjort att dansarna inte hade kunnat få tänka lika fritt kring de ämnen som tas upp, vilket inte är mitt mål. Jag vill att de ska låta tankarna vandra och prata om hur de känner och tycket på ett fritt sätt för att locka fram deras attityder och åsikter. Dock ger mer strukturerade intervjuer ett mer likartat resultat i varje intervju då de svarar på exakt samma frågor, men kan fortfarande ge lite olika svar. Det hade blivit lättare att jämföra svaren mot varandra.

”Forskningsintervjun är ett samtal om den mänskliga livsvärlden, där den muntliga diskursen förvandlas till texter som ska tolkas” (Kvale, 1997)

Detta citat blir som pricken över i:et när jag vill förmedla hur jag resonerar kring intervjuerna. Eftersom de ämnen som kommer beröras är kopplade till hur dansarna upplever sitt liv som dansare är det hermeneutisk tolkning som kommer ske. Då man genom en ständig växling mellan delar och helhet följer den hermeneutiska cirkeln. Med en allmän helhetsbild av intervjutexten sedan undersöker delarna, så som vissa teman och uttryck, för att få en ännu djupare helhetsbild, det ses som en fruktbar cirkel där man kan få ut en djuptänkande analys

av delarna och helheten. En annan princip för hermeneutisk tolkning är om textens autonomi, att intervjutexten ska förstås utifrån sin egna referensram. Detta innebär att tolkningen ska hålla sig till innehållet i uttalanden och försöka förstå vad de säger om den intervjuades livsvärld (Kvale, 1997).

Samtalet som här kommer bli det huvudsakliga materialet för min analys gör det viktigt att ha struktur och syfte. Det fälls kritik mot den kvalitativa intervjun som forskningsmetod eftersom den vilar på subjektiviteten hos den som blir intervjuad, det finns ingen objektivitet i det man får fram. Men Kvale menar på att det är en fördel med kvalitativ intervju då den ger en mångfasetterad och kontroversiell bild av ett ämne ur den mänskliga världen (Kvale, 1997). Dock kan intervjumetoden ge sken av enkelhet, att man ska konversera kring ett ämne utan vidare komplicerade verktyg. Så är inte fallet med intervjuer då de kräver planering och noga genomtänkta frågor och urval av personer som ger sitt medgivande att bli intervjuade (Denscombe, 2000).

Är det lämpligt för mig att använda mig av intervjuer då? Ja, det anser jag då jag vill komma åt individers upplevelser, känslor och erfarenheter utav heteronormativitet och könsroller inom dans. Jag har valt att använda mig av en semistrukturerad form till mina intervjuer vilket innebär att jag har en färdig lista med ämnen och frågor som ska besvaras men är flexibel när det kommer till ordningsföljd och låta den intervjuade utveckla sina tankar och tala mer utförligt om det ämne jag tagit upp. Betoningen ligger här på att den intervjuade ska få chansen att utveckla sina synpunkter. Det kan ibland vara svårt att skilja semistrukturerade med ostrukturerade intervjuer, de glider på samma skala fram och tillbaka beroende på den intervjuades svar och resonemang. Dock försöker intervjuaren i ostrukturerade intervjuer ingripa så lite som möjligt (Denscombe, 2000).

Jag kommer utföra personliga intervjuer, alltså endast en intervjuas åt gången av mig. Detta gör det lättare att urskilja unika idéer och individen får möjlighet att utan påverkan av andra få uttrycka sin åsikt (Denscombe, 2000). I detta möte kommer jag som intervjuare att påverka situationen genom min närvaro, ålder, kön och etniska ursprung inverkar på hur mycket information som människor är villiga att ge (Denscombe, 2000) vilket är en faktor jag inte kan kontrollera. Min personliga identitet kommer att spela på den intervjuades personliga fördomar och förutfattade meningar (Denscombe, 2000), vilket jag genom att nämna det har erkänt kommer påverka vad som sägs i intervjun.

Vid urvalet till mina intervjuer har jag gjort ett subjektivt urval (Denscombe, 2000). Jag har letat efter en dansklubb/förening som elit-satsar i tävlingar i pardans, eftersom detta inte är vår mest populära idrott i Sverige har jag fått utvidga mitt tänkta geografiska område till hela Sverige och helt enkelt se vilka klubbar/föreningar som finns och sedan valde jag den som låg närmst min hemstad då det är kostnadseffektivt och lättare att planera för både mig och de som blir intervjuade. Jag hamnade då i kontakt med en klubb/förening i Skåne som har elitsatsande par. Mina resultat kommer inte gå att generalisera, då det är ett subjektivt urval jag gjort (Denscombe, 2000).

De sex dansare och en tränare som jag valt att intervju är tre topppresterande par som dansar på elitnivå och deras tränare med livslång erfarenhet av pardans. De har valt att inte vara anonyma och jag använder deras tilltalsnamn vid citering.

5. Tidigare forskning

Jag har sökt i databaser och på biblioteket för att hitta tidigare forskning kring dans och heteronormativitet men inte hittat något som specialiserat sig kring pardans sett i heteronormativitetens ljus. Pardans har förekommit mer i kontrast till skolans värld och könsroller, eller i fysiologiska undersökningar. Att dans inte är lika undersökt som idrott kan bero på att det finns delade meningar om huruvida dans är en sport eller mer utav en hobby. Majoriteten av människorna här i världen anser att fotboll är en idrott, lika så basket eller ishockey men dansen har hamnat i en gråzon vilket kanske inte gör det till ett självklart val vid forskning i idrottsvärlden.

5.1 Idrott

Kvinnor och män behandlas inte utifrån lika värde, det kan ses genom de 600 miljoner analfabeter som är kvinnor av jordens 920 miljoner analfabeter, eller hur brist på utbildning och andra maktpositioner som innehas av män. Ändå är grundprincipen om människors lika värde inskrivet i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna 1948 (Jalmert, 2007). Jämställdhet handlar om att kvinnor och män skall ha lika rättigheter, även så inom idrotten.

”I RF:s stadgar kap. 1 och i inledningen av idrottsrörelsens idéprogram Idrotten vill finns svensk idrotts gemensamma vision och värdegrund formulerad. Visionen är Svensk idrott – världens bästa, de fyra värdegrunderna är Glädje och gemenskap, Demokrati och delaktighet, Allas rätt att vara med och Rent spel.” (Riksidrottsförbundet, 2013)

Idrotten har varit objekt för forskningen otaliga gånger. Eftersom idrottsfältet är så stort finns det många vägar att gå när man vill undersöka ett visst ämne. Ibland har det varit för fysiologins framgång, kroppen och de idrottsliga resultatens vinning som man har valt att fokusera på det fysiska i idrotten. Andra gånger har det varit för kroppen och känslornas framgång, normer och social påverkan då man vill åt det som vi har lärt oss sen barnsben att ”idrott ger samhörighet”, ”idrott är bra för oss”, hur idrott kan fungera som en väg in i samhället eller som en socialisationsarena. När man undersöker genus och idrott har det varit till skolvärlden man har vänt blicken i många fall och analyserat idrott och hälsa i skolan, eller andra ledaryrken där man har makten att påverka. Men det har även gjorts studier som visa på hur stort deltagande det är i olika idrotter från de olika könen och hur maktpositionerna är distribuerade bland kvinnor och män. De idrotter som är populärast bland kvinnor är bland

annat ridsport och bedömningsidrotter (estetiska idrotter) medan män oftast föredrar motorsport och lagsport (Franck 2007, Svaleryd & Hjertson 2012, Grahn 2008, Larsson & Johansson 2012). Med andra ord idrott är ett stort och utforskat område.

Dans som idrott och forskningsområde är sparsamt undersökt, men dans är så mycket mer än bara idrott, det är kultur och konstnärligt uttryckande på samma gång. Kan dansens mångtydiga definitioner ha gett upphov till att det har uppstått en attityd till dans som gör det till en kvinnlig idrott, där kultur och konst är mer kvinnligt? Där män sällan vill bli sedda eftersom det innebär ett steg bort från normerna om vad som är manligt och ett steg närmare något annat vilket kan göra att han ses som homosexuell. Dansen ses inte vara en manlig idrott då män inte förväntas kunna dansa utan istället vara starka och fysiska i andra idrotter så som lagidrott (Mattsson, 2010).

”Flera av de homosexuella killarna berättar hur machoideal har gjort att det känts omöjligt att vara böj och idrottare. Flera av de homo- och bisexuella tjejerna berättar hur de påverkas av femininitetsideal, hur tjejer som inte pratar om killar och utseende misstänkliggörs”(Riksidrottsförbundet, 2013).

Ett angränsande område som kan vara av intresse är konståkningen där Anna-Maria Hellborg gjort ett examensarbete kring genus inom konståkningen. Hellborg tar upp vissa punkter som jag senare kommer att diskutera kring, manlighet inom en feminint klassad idrott och hur komplext det kan vara, men även könsrollernas betydelser och hur idrotten kan upprätthålla dessa men även kan ge utrymme att utmana (Hellborg, 2010). Med fokus på maskuliniteter är Hellborgs examensarbete intressant läsning och ger konståkningen en djupare analytisk profil. Precis så som jag menar att göra med pardansen.

Jesper Fundberg har gjort en avhandling kring manlig socialisering i en fotbollsförening i Sverige, där reflektioner kring huruvida pojkfotboll är en miljö för reproduktion av manlig överordning, hegemonisk normalitet eller som manlig frizon och reflexivt lektrum diskuteras. När det gäller fostran till manlighet uppfattade Fundberg hur historiska praktiker fortfarande var aktuella, exempelvis lever de engelska fairplay-idealen från 1800-talet kvar genom att pojkarna ska göra sitt yttersta, uppträda korrekt, sköta sig, tåla saker och vara seriösa (Fundberg, 2003).

För att veta vem man skulle vara var jämförelsen med de negativa praktikerna inte långt borta, ”kärringen” och ”invandraren” var två motpoler som ansågs visa för mycket känslor i kontrast till det disciplinerade idealet. Kopplat till känslor kommer intimiteten; fysisk, social och psykisk närhet. Gemenskapen som fanns innebar en närhet på de tre planen, men det finns en

gräns för hur nära samvaron får vara och det är då ”bögen” kommer på tal. Jargongen, historier och skämt blev tillslut exempel på hur heteronormativiteten reproducerades inom laget. Heterosexualitet och manlighet är enligt Fundbergs material överordnade all annan sexualitet och kvinnlighet, vilket skapar reproduktionen av heteronormativitet hos pojkarna (Fundberg, 2003).

Sexualitetsfrågan har på senare tid blivit mer utforskad och Riksidrottsförbundet har gjort en undersökning kring hur det är att vara ”icke heterosexuell” i idrottsvärlden:

”Att ständigt dölja vem man är och leva med en rädsla för omgivningens reaktioner är nedbrytande och har lett till att flera slutat idrott... Flera informanter upplever att hbtq-personer är osynliggjorda inom idrotten och att hbtq bara kommer på tal i homofob- och transfob jargong. En del har blivit trakasserade och stödet från tränarna är ofta frånvarande. Informanterna anpassar sig till idrottens normer genom att reglera sitt beteende på förhand... Flera informanter har sökt sig till idrottsföreningar för hbtq-personer för att kunna idrotta på en plats där de känner sig välkomna och inkluderade.”
(Riksidrottsförbundet, 2013)

Detta visar på att idrottsvärlden trots sitt breda omfång och många forskningsområden behöver arbeta med hbtq-frågor, hur heteronormativitet reproduceras och hur socialisationsmiljön som vi lärt oss är en positiv praktik i idrottens värld egentligen fungerar och lär barnen som idrottare. Hur påverkas vi egentligen av idrotten, mer än i de fysiska formerna? Vad lär vi oss och hur lär vi oss värderingar genom idrotten som sedan kommer att påverka hur vi ser på samhället och varandra? Frågor som dessa behöver utvecklas och undersökas mer. Attityder och värderingar kring mänskligt värde är något som är viktigt för att utveckla medmänskligheten och minska vi-och-de tänkandet som florerar runt om i världen just nu.

5.2 Pardans

Pardansen som forskningsområde är inte väl granskat, genom de resultat jag fick när jag sökte pardans i Sportdiscus sökmotor då majoriteten av resultaten var undersökningar kring fysiologiska aspekter kring pardans och vid sökning på Google Scholar handlade majoriteten av artiklarna om skolans värld, det gör att det ser det tunt ut för pardansen som forskningsområde. Det innebär inte att bristen på forskning kring pardansen är totalt frånvarande, det har gjorts undersökningar kring pardansens fysiska påverkan på kroppen, hur äldre kan dra nytta av att dansa och skolans utnyttjande av pardansens fördelar (Godzik 2006, Lukic m fl 2011, Huang m fl 2012). Det har gjorts undersökningar kring Queerdans, dans på

krogen som interaktionsmöjlighet, historiska tillbakablickar på pardans, dans som motionsmöjlighet för äldre och majoriteten av undersökningarna som jag får träffa på genom att söka ”pardans” är hur man använder sig av könsroller och dans i skolans värld eller bara dans i skolan som något problematiskt.

Pardansen har dock återuppstått världen över genom tv-program som ”Dancing with the stars” och här i Sverige genom ”Let’s dance”. Dessa tv programmen har satt pardansen i ett annat ljus och blanda annat lyft fram den fysiska komponenten, samarbetet med partnern och den artistiska biten i dansen vilket kan ha påverkat attityden till dansen och ingivit dansen med mer respektabla komponenter (Tremayne & Ballinger 2008).

6. Resultat och analys

6.1 Heteronorm vaddå?

Min intention är att undersöka hur pardansens heteronormativa praktik kan tolkas med hjälp av queerteori och det dramaturgiska perspektivet som analytiska begrepp. Min analys utgår ifrån queerteorin som hjälper mig att få syn på heteronormativitet och de uttryck som kan finnas inom pardansen. Det är genom queerteorin som heteronormativiteten och de uttrycken inom pardansen blir synliga och kritiskt synade, lika så identiteter och könsroller blir sedda genom queerteorins perspektiv.

Heteronormativitet var ett okänt område för dessa 15-19 åringar och delvis för deras tränare. Dansen är desto mer välkänt och en del av vardagen för ungdomarna. Trots det finns det inslag av heteronormativiteten i deras uttalanden.

”I de olika danserna så är det ett samspel som man ska visa, mellan mannen och kvinnan. Mannen är den som för och kvinnan ska följa och vara den här sensuella helt enkelt, vi säger ju kvinnliga rörelser. Mycket fokus ska vara på kvinnan och det handlar om att mannen ska visa upp henne” (Linn)

Roller

I dansen är det två roller som vardera parten ska spela, mannen och kvinnan. Dessa roller innefattar olika meningar när de sätts i kontext till de olika danser som utförs vid 10-dans tävlingar. Det finns då två olika grupperingar av danserna; de latinamerikanska danserna och standarddanserna. Inom dessa grupper finns 5 danser var och dessa skiljer sig åt inom gruppen. De latinamerikanska danserna är samba, cha-cha-cha, rumba, paso doble och jive medan i standarddanserna är det vals, tango, slowfox, quickstep och wienervals. De dansare som jag har intervjuat har mestadels dansat latinamerikanska danser vilket gör att de svaren är de mest utvecklade.

De latinamerikanska danserna är skådespeleri som dansarna har uttryckt det, det är extra kryddat med känslor och rörelser som ska representera förhållandet mellan ”kvinnligt” och ”manligt”. Men exakt vad som är kvinnligt och manligt är svårt för alla dansarna att förklara, det blir många tysta sekunder och fnissningar innan de kommer på något att säga. Tjejerna menar på att det är känslan när man gör rörelsen som avgör om det är kvinnligt, men oftast nämns uppvisandet av kroppsdelar som något mer kvinnligt medan killarna är lite mer splittrade i sina åsikter om vad som är manligt och kvinnligt. En intressant upptäckt var i det

Yngsta paret då killen kände att hans partner, som är några år äldre, var den som bestämde mer men att hans roll var att få det att se ut som om han bestämde.

Något som är gemensamt för rörelsemönstren är att mjuka rörelser och armrörelser är mer kvinnligt medan en rak rygg och stark hållning är manligt.

”Mannens uppgift är ju att föra sin kvinna runt på golvet och det är väldigt viktigt för en man att visa sin attityd och sträcka på sig, visa att han är större än vad kvinnan är, visa hans position. Medan kvinnan kanske ligger lite mer i underläge” (Johanna)

”Till exempel sättet att använda armarna ut och in och ibland ta längs benen, man kan vara kvinnlig i sättet att röra sina ben på; visa upp sina vristar mycket, lite mer runda rörelser, mycket höfter och sådär.” (Linn svarar på frågan om vad kvinnliga rörelser kan vara)

”I don’t like when the girls are really arrogant on the floor, there’s many of them doing that. But the girl should mostly smile and of course try to be sexy if she can do that. But not in the arrogant way.” (Joanna)

Ideal kring vad manligt och kvinnligt är hos dessa dansare verkar präglas av de karaktärer som läraren arbetar fram tillsammans med paret till de olika danserna. Men också av vad de har lärt sig är kvinnligt och manligt utanför dansen, vad som är sexigt och starkt. För att sedan ta med det in i dansen och göra rutinen till deras ”egen”.

”Det är skådespeleri, i koreografin skapar läraren olika berättelser som skapar den här karaktären så det är olika karaktärer i varje steg kan man säga och så ska man skapa den här historien tillsammans.” (Linn)

Traditionella karaktärer som inte är uppdaterade råder fortfarande inom dansen då det är mannen som ska visa upp kvinnan och kvinnan ska visa upp sig själv genom hud och beröring. Standarddanserna är lite mer konservativa då de härstammar från 1800-1900 talet (Mattson, 2007) och har bevarat dess djupaste traditioner kring kvinna, man och dans.

”Standarddanserna handlar om att det är 40–50-tal; lång klänning, frack, ner på en bal någonstans och det är det som det ska handla om. Det ska vara harmoniskt, det ska följa musiken, du ska se så ståtlig ut som möjligt. Eftersom det är en sällskapsdans så handlar det faktiskt om att attrahera varandra, kanske hitta nya partners och då vill du se så bra ut som möjligt” (Martin)

De latinamerikanska danserna är lite mer friare för dansarna då de kan släppa hållningen och dansa mer enskilt, dock fortfarande som ett par. De latinamerikanska danserna är de danser som tillåter en mer fantasifylld show, de är snabbare i takten och enligt Paul Wilson, tränare för dansparen som jag intervjuat, krävs det mer disciplin för att dansa standarddanserna. Det gör att de latinamerikanska danserna blir mer lockande att titta på och de spelar på kärleksförhållandet mellan mannen och kvinnan mer. Det som alla dansarna har sagt är att

rumban, kärlekens dans, är den dans som spelar på den sensuella, romantiska och lustfyllda sidan av heteronormativiteten.

”Jag måste säga att rumban är nog den som gör att man känner sig mest feminin, det är även den långsammaste dansen. Då är det mycket det här att man ska ta på sig själv, du ska få fram dina figurer.” (Johanna)

Medan paso doble är den dans som visar upp de mer traditionella maktpositionerna som mannen och kvinnan har, då mannen är i en högre maktposition än kvinnan.

”NS: När du tänker på maskulinitet och femininitet, vad tänker du på då? I dansens värld.

JP: Jag tänker att tjejen ska... men det är lite så att mannen ska vara över kvinnan. Det är många steg som visar det till exempel, det som jag sa när tjejen var under mig och jag ska stå ovanför, det är mycket sånt. Mannen är ju den som bestämmer och den säger vad som händer liksom, gör vi fel i någon dans så är det jag som bestämmer vart vi ska börja om. Kvinnan hon ska ju följa, hon ska avsluta mina rörelser. Så börjar jag en rörelse så kan hon avsluta den ända ut i fingertopparna liksom. Så att ja.

NS: De här höjdskillnaderna som du pratar om, de är inbyggda i dansen då?

JP: Ja det är liksom ett steg vi gör. I vår koreografi, vi har ju inte ny koreografi varje gång utan vi har samma koreografi i 2-3 år och då till exempel i början av vår rumba, när vi ska vara så kärleksfulla som möjligt så går jag fram till henne med armarna ute så som att jag vill ha henne och då böjer hon sig ner, hon böjer på benen och går så långt ner hon kan. Bara det i början där visar att det är jag som bestämmer i den här dansen som domarna ser direkt.

NS: Är de vanligt, om man tänker utanför er två, att man har en dans som ser ut så?

JP: Ja, det är många, nästan alla har något steg där killen är ovanför.” (Jacob om höjdskillnadernas betydelse i dansen)

Kvinnligt blev definierat många gånger och ofta sammankopplat med kroppen, former och att ta på sig själv. Även något oväntat dök upp när jag fick höra att normerna kring vad som är kvinnligt är, det verkade vara något som var ganska självklart och förstått av de flesta, att det finns normer som uttryckligen förklarar kvinnlighet för alla kvinnor.

”Det är mycket att man ska ta på sig själv... det är mycket det här; upp med bröstet och visa rumpan fast ändå hålla sina positioner. Lite det här som normerna säger att en kvinna ska vara, det är väl mer det.” (Johanna)

”Dels för att du har ju på dig höga skor, mina är väl en 6 cm eller något. Och du har ju dem här korta klänningarna som ska få fram din kropp och allt det här. Och allt smink och hår som fixas. Så när man väl går ut på golvet så blir det ju att man ska röra mer på sin kropp och det blir att du får fram det kvinnliga på något sätt, väldigt mycket mer.” (Johanna om att känna sig mer kvinnlig när hon dansar)

”Det får inte vara för mycket hud, även om nu de latinamerikanska danserna visa väldigt mycket hud som kvinna eller tjej.” (Johanna)

Att vara kvinna i dansen är att vara sexig och åtråvärd av mannen. Hon är kropp och känslor och han är stark med förnuft och makt. Dessa tankar återfinns redan hos de antika filosoferna såsom Aristoteles, som senare fördes över till kristendomens teologer, såsom Paulus, och därefter till den moderna filosofin. Då Simone de Beauvoir blev en av de första att lyfta fram denna dualistiska syn på genuskonstruktioner. Hennes tolkning syftar på kvinnlighet som en negation av manlighet, kvinnan är en sämre kopia av mannen (Gemzöe, 2003).

Dansarna ser inte dansen som något maktpositionsbevarande eller heteronormativt, för dem är det en idrott som vilken annan. Men i deras svar märks det hur de har blivit präglade av dansen som idrott, men också dansen som en arena för genus och heteronormativitet. Då de ska uppträda på ett visst sätt för att bekräfta den rollen som de spelar i dansen.

6.2 Heteronormativitetens grogrunder

Genom att kritiskt granska intervjuerna med queerteorin kom jag fram till att av vad som sagts under intervjuerna kan man se att heteronormativiteten uttrycks mer av ungdomarna än tränaren. Hur de olika dansernas bakgrunder ser ut har påverkat den nutida tävlingsdansens. Många av danserna är gamla och har tagit med sig traditionen om man och kvinna till dagsläget, där de inte ifrågasätts och kritiseras. Det är bara så det är och alltid har varit är den attityd jag möter.

En del av ungdomarna tolkar heteronormativitetens inverkan som något hatfullt mot andra sexualiteter, och utvecklar därmed sitt svar till att de inte har något emot någon form av sexualitet men att det är tradition att dansa en man och en kvinna. Dansens grund är byggd på denna tvåsamhet och karaktärerna i danserna utspelar sig kring tvåsamheten. Vissa av dansarna menar på att det är som att ta bort själva kärnan i dansen om man tillät män att dansa med män och kvinnor dansa med kvinnor, men de ser inte det som något problem utanför tävlingsarenan.

”Men man kan ju göra det, men jag tror man måste vara lite feminin som kille då för att klara det. Tjej och tjej är nog lättare eftersom de har oftast lättare för att ta på andra tjejer än för killar att ta på andra killar liksom” (Jacob)

”I Tyskland så har man en gay-dans organisation så där gör man faktiskt det. Men jag tycker att man tappar hela konceptet därför att det inte handlar om att gestalta 2014 där det är ok att vara homosexuell, eller vara öppen och gifta sig och så, vilket är ok! Inget sånt! Men det handlar ju om att gestalta 1935-40 i Spanien eller Argentina liksom. Nej det är inte ok tycker jag att dansa tjej-tjej eller kille-kille på tävlingsnivå... Därför att du förlorar hela poängen och jag tror många, där är en dansk världsmästare som är öppet homosexuell idag och

jag tror inte att han skulle säga emot utan det handlar om kärlek mellan man och kvinna för längesen. Så det handlar inte om kille-kille 2014, vilket det är många som faktiskt gestaltar lite grand ”det här är 2014 och såhär tolkar vi detta” men så är det inte, det är en tillbakablick och jag tycker det ska förbli en tillbakablick.” (Martin)

Med det sagt så är inte dessa ungdomar homofober, men de har en syn på dansens grundkonstruktion som är heteronormativ vilket de särskiljer från värderingar utanför dansen. Dessutom verkar det vara vanligare att tjejer dansar med varandra än att killar gör det, kan vara för att det är brist på tävlingsdansande killar i dansvärlden eller så är det ytterligare en indikator på heteronormativitetens komplexa syn på män och kvinnors olika relationer till varandra.

”I’ve only come across girl-girl dancing but that’s the most popular in the UK because some of the girls doesn’t have a dance partner so then there is competitions for couples that are girls... And the guys-guys I have seen that. In the competition rules it says that it has to be a girl and a boy” (Joanna)

”Ja, alltså jag tycker ju att mannen ska hålla sin roll och kvinnan ska hålla sin roll i just pardansen sen så vet jag att det är otroligt många dansare som ligger åt andra håll också men när det är just pardansen så tycker jag att man ska hålla sig till de olika karaktärerna som sägs men sen så får man vara lagd åt vilket håll man vill, du får ha vilken sexualitet du vill och allt.” (Johanna)

Heteronormativiteten har ett starkt fäste i dessa ungdomars syn på tävlingsdansens, med just den anledningen att det ska vara som det var förr. Att ändra dansen för att passa samhällets nutida diskussioner verkar inte vara något som går hem hos ungdomarna. Att säga då att sport och samhälle speglar varandra kan i denna diskussion vara motsägelsefullt.

”Faktiskt så nu, det som vi håller på med håller på att glida isär och tänjer man på reglerna för mycket så är inte en tango en tango längre, den blir något annat. Det här är som fotboll, du har inte ändrat på reglerna sen man tillförde offsidan och det finns en anledning till varför man inte förändrar, speciellt om man försöker gestalta någonting från gångna tider och hela tiden försöker förändra det och förnya det då är det inte längre på 1930-talet då är det 2014. Så nej, finito!”(Martin)

Ungdomarnas tränare Paul menar på att han har vuxit ifrån tanken på att samkönade danspar skulle vara utanför ramen för vad som är korrekt tävlingsdans, för 15 år sen hade han tyckt som dansarna att det är konstigt med samkönade danspar. Idag menar han att det är gamla traditioner som kommer via isdansens in till pardansen, där det inte dansas samkönat. Han nämner att den internationella olympiska kommittén är nog den största inflytelserika makthavande organ som påverkar hur regleringen av tävlingsdansens ser ut i Sverige då tävlingsförbunden är sammankopplade och ligger under SOK:s paraply.

Utövarna blir påverkade av detta då det är dem som måste följa de regler som finns för att ta sig vidare till de större tävlingarna då de alla dansar för att de vill bli så bra som möjligt. Det gäller inte bara de fysiska prestationerna som påverkas, deras attityder till manlig och kvinnligt är också en del av det hela. Deras tränare uttrycker att det kan vara förvirrande att som kille ibland att vara tävlingsdansare.

“But the whole idealistic idea of man and woman, it is kind of puzzling sometimes if you think about it. I think in many ways it’s interesting because the guys that are involved in dancing they are very in touch maybe with their feminine side but yet they are aware of portraying the role as a leader, they are leading, the woman is following so it’s that ideal. At the same time they become very aware of the softer side of humanity whilst maintaining that sort of leading and following, man woman thing.”(Paul)

Heteronormativiteten sätter här krav på de manliga dansarna att ta hand om damen och leda henne, vara stark och trygg. Samtidigt menar Paul att de genom olika danser kommer i kontakt med en mjukare sida av sig själva, då de krävs av dem för att dansa så bra som möjligt. Detta mjuka som möter en hård idealtyp kan skapa förvirring hos dansarna. Tjejerna har då kanske en mindre förvirrande roll då de ”endast” ska vara kvinnliga och vackra, visas upp som objekt inför en publik och domare som sätter poäng på skönhet. Detta skapar en känsla av att kvinnans roll är kopplad till utseende och sexualitet. Hon har ingen makt och är till förfogande för mannen, då han bestämmer i dansen. Även detta stärker heteronormativiteten då det bekräftar normerande skillnader mellan man och kvinna som har ursprung i maktpositioner ur traditionell synvinkel. Här är queerteorin till hjälp för att avtäckta just handlingar som objektifieringen av kvinnan i relation till mannens maktposition.

6.3 Homostämpeln och heteronormativitet

Dansen har olika karaktärer som dansarna ska leva sig in i och övertyga publiken och domarna att de bemästrar lika väl som teknik. Goffmans teori kring vårt sociala liv som ett skådespeleri kan vara en hjälpreda vid analysen av dansen då det, som tidigare nämnts, krävs ett visst mått av skådespeleri i dansen. Där varje individ inte bara har sig själv och sitt eget framförande att tänka på och kontrollera, de är 2 personer som har samma mål med deras gemensamma föreställning. Trots detta har de två olika roller att spela i utförandet.

I vårt samhälle finns det en attityd mot dansande killar som går emot heteronormativitetens påverkan på dansen. Att unga killar får höra att de är homosexuella för att de dansar är ingen nyhet för de dansare som jag pratat med. Ingen vill själv säga att de blivit utsatta på grund av

deras val att dansa, men de vet om att det finns och känner av attityden trots att de är hängivna dansare med stöttande partners.

”Vissa tror ju att det är böigt att dansa och så men egentligen är det tvärtom i dansen för man ska vara så manlig som möjligt och när man väl står där så känner man sig riktigt manlig på det sättet, egentligen.” (Jacob)

Denna konflikt mellan att ses som omanlig, vilket heteronormativiteten påpekar att homosexualitet hos män är, men samtidigt uppträda så manligt som man kan i dansen gör det till en komplicerad mental kamp hos killarna. Vilket Goffman hade menat på är en vackling mellan de två extremer som vi ständigt pendlar mellan uppriktighet eller cynism, där dessa unga män försöker skapa en känsla av ett ”jag” påverkas de av heteronormativitetens närvaro. Viljan att inte prata om egna upplevelser kring ”homostämpeln” verkar vara ett genomgående tema hos alla killarna. Är det då heteronormativitetens verk alltihopa? Rädslan att inte passa in för att man gör något som inte verkar manligt, men samtidigt som man vet att dans är manligt och att föra en kvinna på dansgolvet och få henne att se och känna sig vacker och graciös är en perfekt bild som heteronormativiteten målat.

”Det är värre för killarna liksom för där sätts ju oftast bögstämpel rent ut sagt. Jag vet många av mina kompisar som dansar... men jag tror mycket att det är på högstadiet och mellanstadiet folk är omogna och säger saker som ”oh du dansar med en tjej, dansa är böigt” och så. Och då kan det vara tufft, det vet jag min tränare har sagt att det är svårt att få in killar till sporten just för att det inte är coolt medan det egentligen skitcoolt... men ’dans är ingen sport, dans är för tjejer’.” (Linn)

I skapandet av ett framträdande som ska vara tilltalande för både publik och domare finns det riktlinjer i de olika danserna som utövarna måste fånga upp och spela ut, samtidigt som de ska vara sig själva och självsäkra. Detta får mig att tänka på självbedrägeriet som Goffman pratar om när pendlandet mellan cynism och uppriktighet är påfrestande, dansarna pendlar mellan att vara tvungna att tro på sin egen förmåga men samtidigt bli bedömda för den de är och hur de klarar av att upprätthålla heteronormativiteten som genomsyrar pardansen. Har man då en annan läggning eller känner att man inte passar in blir det en tuff värld att leva i.

Goffman kan ha en förklaring till varför stereotypen är homostämplad när det kommer till dansande killar; som publik använder man sina tidigare erfarenheter för att tolka något som man inte sett förr. För att göra det på enklast sätt smälter vi ihop delar våra erfarenheter och bildar en form av uppfattning av det nya. Är det inte för stora skillnader mellan det nya och något vi upplevt tidigare sätter vi gärna det i samma fack och på så sätt blir det vi tolkar mer hanterbart. Inom dansen är det då så att skillnaderna mellan en homosexuell man och en

heterosexuell man är så små eller obefintliga att de slås samman till ett? Är de tidigare kollektiva representationerna av dansande män så starka att de påverkar de nutida männen. Dock verkar det som på de intervjuade att det är under en viss åldersperiod som dessa kollektiva representationer är som starkast och sedan avtar, i tidiga tonåren och framåt verkar majoriteten av dansarna som jag intervjuat tycka att det är som svårast att vara pojke och dansare. En av dansarna sa att han tog den ”lätta vägen” och spelade fotboll samtidigt som han dansade eftersom fotbollen är en manlig idrott blev han mer accepterad då de kollektiva representationerna kring manliga fotbollsspelare följer heteronormativa värden och är heterosexuella.

För sakens skull frågade jag varje dansare om de utmanat de riktlinjer som finns angående karaktären av dansen, eftersom det inte finns regler för hur man ska porträttera känslor. Ingen av dansarna hade utmanat dessa riktlinjer mer än att byta ut danssteg som egentligen kanske inte hörde hemma i just den dansen. Men ingen hade skapat en annan typ av relation till varandra i dansen, eller ändrat utstyrsel för att bli mer könsneutrala, eller på något sätt utmanat de färdigskrivna karaktärerna som funnits i många decennier. Det finns en rädsla för att få en lägre placering om man inte följer de gamla riktlinjerna, att inte vinna helt enkelt. Det är det som dansen handlar om i grund och botten för dessa ungdomar, att vinna och utvecklas som dansare. Men kan man inte utvecklas som dansare genom att utveckla dansen? Och om man inte får platsen att utvecklas som individ kan man fortfarande utvecklas som dansare?

6.4 Fasaden

Goffmans idé kring framträdanden innefattar någon form av fasad med olika ingredienser, i dansens fall är det de lokaler där danstävlingar och träningar äger rum, de kläder man har på sig och publiken samt domarna. Men de fasader de har som individer är annorlunda, de delas upp i två olika där den som blir mest aktuell är den personliga fasaden som visas utåt och som definierar individen genom expressiv utrustning, så som kön, ålder, etnicitet, hållning, ansiktsuttryck och gester som är intimt kopplade till individen. Dessa bärs med vart man än går och definierar individen för publiken, det blir omedvetet en del av identiteten (Goffman, 2009). Som dansare ska du ha en fasad som är acceptabel och omtyckt av domare och publik, där kommer heteronormativiteten in och speglar samhällets moraliska värde, men du har även den personliga fasaden som präglas av den människa du är. Vilket kan skapa konflikter mellan den individ man är och den individ man speglar ur samhället. Men eftersom dansen stämplats som en feminin idrott blir det konflikt på två fronter då det upplevda samhället för

dessa ungdomar säger att man är feminin som dansare och därför missanpassad till normen kring maskulinitet, men samtidigt ska man i dansens värld spegla heteronormativiteten värden och föreställa en heterosexuell man.

Idealisering sker när dansen ger en ceremoniel prägel på heteronormativitetens moraliska värde som expressiv förnyelse och bekräftelse, då dansen upprätthåller dess mening genom att inte acceptera samkönade danspar på samma licensnivå som tvåkönade par. RFSL har gjort en undersökning bland idrottande homo-, bi- och transsexuella ungdomar och deras erfarenheter av idrottsvärlden. En av de som deltagit i undersökningen är en tjej som tränat pardans hela sitt liv och uttrycker att dansvärlden är en lekplats för heterosexuella att flörta och idrotta (Riksidrottsförbundet, 2013). Alltså är det moraliska värdet i dansvärlden heteronormativt, då det inte finns rum för de samkönade paren och de transsexuella har ingen plats alls.

Eftersom vissa av dansarna som jag intervjuat uttryckt att dansen har uråldriga traditioner som står som pelare för hela dansens grund har jag mina misstankar kring deras attityder gentemot transsexuella dansare då de inte uppfyller de krav som sätts på ett danspar, mannen ska vara man och kvinnan ska vara kvinna. Klädreglerna uttalar att män måste ha byxor vilket gör transsexuellas deltagande i dans problematiskt, ”Där är regler att vi måste ha byxor och tröja på oss och kvinnorna får nog ha vad de vill på sig.” (Jacob).

Den definition av de situationer som vi vanemässigt projicerar blir för oss den reella verkligheten (Goffman, 2009). Vilket vi kan se i dansen då hoppningen man och kvinna och de definitioner av traditionerna som de vanemässigt upplever i dansens värld skapar en verklighet hos dansarna som kan hämma deras syn på utvecklingsmöjligheten inom dansen när det kommer till könsroller och sexualitet. Denna typ av påverkan på utövarna kan vara fördelaktig för heteronormativa värdenas fortlevnad men negativ för en vidgad syn på människor som individer.

6.5 Vem får vara nummer 1?

Som det ser ut i den svenska pardansvärlden nu är det högst osannolikt att ett samkönat par vinner sm, eller att ett par som bytt rollerna och kvinnan är den som för vinner. Men vad säger detta oss? Och hur påverkar det utövarna? Är vissa sexuella identiteter mer passande för toppresterande idrottsmän och kvinnor? Vilket dansarna är då de flesta tävlar på elitnivå.

Pardansen är utformad så att de som presterar bäst är de som uttrycker dansens karaktär på ”rätt” sätt, har rätt roller för dansen och har en bra teknik och utförande rent fysiskt. Men det är de artistiska bitarna som tål att dissekteras lite.

Då man slagit fast att tävling på hög licens nivå ska ske med tvåkönade par har man redan diskriminerat alla de som inte identifierar sig som man eller kvinna enligt den heteronormativa standarden som dansen upprätthåller, eller de som vill dansa med någon av samma kön eftersom de inte kommer uttrycka ”rätt” karaktär för dansen då en manlig och en kvinnlig part är som uttryckt tidigare en del av meningen med pardansen. Den restriktionen problematiserar mer än vad den gör nytta för dansen då talangfulla dansare kan komma att välja att avstå från tävlandet då de inte känner sig välkomna i pardansvärlden. Medan de som tillhör den så kallade normala gruppen av dansare kan få blomma ut. En heteronormativ bakomliggande attityd påverkar utövarna att tänka i dessa heteronormativa banor vilket kan ge utslag i deras vardagsliv och skapa mer heteronormativa åsikter kring den tvåkönade tvåsamheten. Är det verkligen något som kommer skapa en medmänsklig tankekedja?

Men vad är det som gör att dans ska vara heteronormativt, varför är det normala inte att tjejer dansar tillsammans eftersom det finns så många fler tjejer som dansar än killar? Som nämnt tidigare har dansen i sin historia traditioner av heteronormativitet som dansarna nämner som avgörande för hur dagens dans ”ska vara”. Är det så att denna restriktion skapar en dimension av vi-och-dem som traditionellt växte fram då heterosexualitet blev normaliserat, och söker dela av det som är acceptabelt från det som inte räknas som normalt och estetiskt korrekt för att kunna fortsätta ha en accepterad gränsdragning.

Det förutsätts att det är accepterat att det är så dansens värld är uppbyggd, de könsidentiteter sexuella identiteter som samhället har skapat och prioriterar är det som premieras i pardansen genom de olika dansernas karaktärer, kläderna som dansarna antas ha på sig, stegen som de utför och känslorna de ska uttrycka på dansgolvet.

För att bli bäst i något så måste man träna, det är något som alla de jag intervjuat har förstått så träna gör de massvis, tillsammans. Vissa av dem har till och med hittat kärleken under dessa många timmars tränande tillsammans andra har hittat kärleken i någon annans danspartner. Men varje par har fått frågan om de är ”tillsammans”, i en relation, med sin danspartner. Ingen av dem kan komma på en anledning till varför de har fått frågan utöver att pardans kan vara visuellt vilseledande och få åskådaren att tro det är mer sensuellt än vad det faktiskt är. Sensuell dans med en annan människa av ett annat kön är starkt kopplat till den socialt

uppfunna ”relationen” som heteronormativiteten förespråkar. Vilket dansarna tror är den största anledningen till att människor runt omkring undrar.

Queerteorin hjälper oss se att i detta fall är det socialt uppbyggt att tro att danspartners är partners utanför dansen också, genom att dansen blir en avbildning av en heterosexuell relation som i vårt samhälle är en självklarhet. Alla är heterosexuella tills motsatsen är bevisad, precis som med kriminalitet så är man inte skyldig förrän motsatsen är bevisad. Det är just de historiska traditionerna som jag tog upp tidigare som satt utgångspunkter för det heteronormativa tänkandet.

7. Diskussion och slutsats

Pardans som tävlingsdans är uppbyggd kring heteronormativa traditioner, där mannen har en maktposition som är högre än kvinnans dock är detta inte något som utövarna medvetet tänker på och verkar utöva i sitt vardagliga liv då det är något som bara tillhör dansen för dem. Men sätter vi detta under queerteorins lupp ser vi att heteronormativitet är närvarande i de olika delar av dansens komponenter och påverkar utövarnas attityder och åsikter kring just de teman som queerteorin har sina utgångspunkter i så som könsidentitet, sexuell identitet och genus. Vilket i sin tur kan komma att påverka deras åsikter och attityder till heteronormativa diskussioner utanför dansen då de fått lära sig visa värderingar via dansen.

Kvinnans roll är att vara vacker, mjuk och visas upp medan mannen ska vara stark, stabil och visa upp sin partner. Heteronormativitet, som jag granskat genom queerteorin, dyker upp som traditionella inslag i dansernas bakgrunder och historiska betydelser som lever krav i karaktären av dansen, vilket tvingar dansarna att återuppliva dessa genom sina koreografier. Men påverkan kommer även från andra håll så som SOK och isdans, som är en mer accepterad idrott än vad pardansen är just nu vilket för med sig att man vill följa SOK:s regler för att som förening kunna plocka fram dansare i världsklass.

Att dansa samkönat är inte något som tillåts på högre licensnivå vilket sätter ett klart och tydligt avstamp i heteronormativitetens grunder. Kan män dansa kvinnans roll? Kan kvinnor dansa mannens roll? Är det egentligen olika roller eller har vi skapat skillnaderna i rollerna för att det är så den sociala värld som vi lever i delar upp idrott, manligt eller kvinnligt?

Pardansvärlden är i sin helhet heteronormativ men ger sken av att feminisera männen som deltar och på så sätt sätts en homostämpel. Vad som gör att pardans ses som en mer feminin sport är svårt att säga, kan vara rörelsemönstret som ses som mer feminint eller de kläder som används. Utövarna uttryckte att det verkade vara åldersbetingat och att främst i tidiga tonåren ses det som mest feminint att killar dansar. Detta är dock ett orosmoln som killarna verkar känna av, ingen av de jag pratade med ville prata om homostämpeln särskilt mycket och ingen ville berätta om egna erfarenheter av den, men de alla kände någon som blivit utsatt och stämplad. Det verkade finnas en underliggande rädsla för att inte passa in, vilket jag kopplar till heteronormens påverkan på utövarna. Allihop blir påverkade av heteronormativiteten men just homostämpeln är det som verkade vara killarnas största bekymmer.

Den blindhet som dansarna uppvisar när det kommer till heteronormativitet är för mig intressant då vi lever i ett samhälle som just nu diskuterar mycket kring identiteter och rättigheter. Vem får lov att vara människa och hur är vi människor med och till varandra? Ungdomarna verkar inte se att det som de gör i dansen fortsätter att upprätthålla heteronormativitet även om de inte är medvetna om det, allt från danssteg till karaktärer och kläder. Heteronormativiteten är så gömd och standardiserad att den knappt märks, därför har queerteorin använts i denna uppsats för att kunna undersöka och ifrågasätta heteronormativitet.

Något som de alla nämnde som fick mig att tänka efter var det faktum att dansen krävde en man och en kvinna för att inte tappa ”meningen med dansen”. Vilket för mig var helt absurt men för dansarna en självklarhet. I dansens värld var det så självklart att man dansade i tvåkönade par att samkönade par skulle kunna få hela meningen bakom dansen i gungning. Detta är ett tankesätt som är skrämmande då det handlar om föreställningar kring manlig dans och kvinnlig dans, det har inte någon koppling till fysiska prestationer eller föreställda biologiska skillnader mellan en man och en kvinna. Vilket är något som kommer ur de traditionella synsätten på dans som utövarna har nämnt, att dansen inte är nutida utan en historisk tillbakablick, vilket medför att samkönade danspar inte är ok. Det är något som tävlingsdansvärlden har att jobba med. De utövare som påverkas av dagliga representationer av dessa traditioner blir lite förblindade att se hur diskriminerande det faktiskt är.

7.1 Vidare forskning

Att forska vidare kring dans som idrottsarena där heteronormativitet verkar och påverkar dess utövare kan bli en intressant diskussion, lika så kan det få en betydelse för dansen som idrott om den diskussionen kan föra med sig att homostämpeln försvagas och fler killar kan tänka sig att börja dansa.

Pardans och tävlingsdans är ett område som är lite utforskat och behöver öppnas upp för att kunna bidra med information och förändra de stereotyper som finns kring idrotten.

Jag hade velat att fler idrotter blev mer medvetna om hur de påverkar utövarnas attityder till andra människor, speciellt när det kommer till könsidentitet och sexuell läggning då det är ämnen som bevisligen inte fått mycket uppmärksamhet inom idrottsvärlden då vi kan se hur en hel idrottsvärld vrids uppochner när en kvinna som visar på högre testosteronvärden än tillåtet helt plötsligt inte kan klassas som kvinna eller man vid tävling. Eftersom idrotten satt

en gräns på hur lite manligt könshormon en kvinna får lov att ha för att få lov att tävla med andra kvinnor har det satts en fysisk gräns på vad kvinnligt är. Vad sänder det för signaler?

8. Källor

- Ambjörnsson, F. (2006). "Vad är queer" (1. uppl. ed.). Stockholm: Natur och Kultur.
- Berg, M., & Wickman, J. (2010). "Queer" (1. uppl. ed.). Malmö: Liber.
- Butler, J., & Lindeqvist, K. (2006). "Genus ogjort": *Kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Denscombe, M. (2000). "Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna". Lund: Studentlitteratur.
- Godzik, H. G. (2006, maj). "Young at heart": Ballroom dancing. *The Journal on Active Aging*, s 23-28.
- Goffman, E., & Bergström, S. (2005). "Jaget och maskerna": *En studie i vardagslivets dramatik* (5. uppl., ed.). Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Grahn, Karin (2008). "Flickor och pojkar i idrotten läromedel": *konstruktioner av genus i idrottens tränarutbildning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Hellborg, A. (2010). "Konståkning ur ett genusperspektiv". Malmö Högskola.
- Huang, S. Y., Hogg, J., Zandieh, S., & Bostwick, S. B. (2012, januari/februari). "A Ballroom Dance Classroom Program Promotes Moderate to Vigorous Physical Activity in Elementary School Children". *American Journal of Health Promotion*, 26:3, s 160-165.
- Kulick, D. (1996). "Queer theory": *Vad är det och vad är det bra för?*. *Lambda Nordica*, 3-4 (2).
- Kvale, S., & Torhell, S. (1997). "Den kvalitativa forskningsintervjun". Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (2010): "Idrottsdidaktiska utmaningar". Stockholm: Liber.
- Larsson, Håkan & Johansson, Susanne (2012): "Genus och heteronormativitet i barn"- och ungdomsidrott. *Könsmönster i idrottsdeltagande och regelverk inom idrott*. Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan.
- Lukic, A., Bijelic, S., Zagroc, M., & Zuhric-Sebic, L. (2011, januari). "The importance of strength in sport dance performance technique". *SportLogia*, 7, s 115-126.
- Löfgren-Mårtensson, L. (2005). "Får jag lov?": *Om sexualitet och kärlek i den nya generationen unga med utvecklingsstörning*. Lund: Studentlitteratur.

Mattsson, A. (2007, January 1). "Standard danserna" . Retrieved July 23, 2014, från <http://iof1.idrottonline.se/SvenskaDanssportforbundet/Borjadansa/OmDans/Omdanserna/Standarddanserna/>

Mattsson, T. (2010). "Får jag lov?" - om dans, identitet och genus i skolans idrottsundervisning. *Idrott och Hälsa*, 6, s 20-23.

Svaleryd, K. & Hjertson, M. (2012). "Likabehandling i förskola & skola". Stockholm: Liber

Tremayne, P., & Ballinger, D. A. (2008). "Performance enhancement for ballroom dancers": Psychological perspectives. *The Sport Psychologist*, 22, s 90-108.

Riksidrottsförbundet (2013). "Hbtq och idrott" – ungdomars erfarenheter och villkor inom svensk idrott. Stockholm: Riksidrottsförbundet